

БОНДАРЕНКО

Ольга Михайлівна
bondarenko_olga_@ukr.net

УДК 657.1:657.4(045)

ОБЛІК РОЗРАХУНКІВ З
ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ І ПІДРЯДНИКАМИ

ГУДИМА

Влада Юрїївна
Vlada.hudyma6@gmail.comACCOUNTING OF CALCULATIONS WITH
SUPPLIERS AND CONTRACTORSк. е. н., доцент, Національний
авіаційний університетстудент, Національний
авіаційний університет

Установлення партнерських відносин з постачальниками, підрядниками та іншими кредиторами є невід'ємною частиною підприємницької діяльності. Ці зв'язки мають забезпечувати безперервне постачання матеріальних ресурсів, якісне надання послуг (виконання робіт) з боку контрагентів та вчасне погашення зобов'язань у повному обсязі – з боку підприємства-покупця. Ситуація, яка складається в країні під впливом негативних політичних факторів та фінансово-економічної кризи, є передумовою виникнення непорозумінь між учасниками розрахункових відносин. Через це виникає потреба у розробленні такого інформаційно-аналітичного середовища, що сприятиме ефективному управлінню як кредиторською заборгованістю за товари, роботи, послуги, так і підприємством у цілому.

Установлення партнерских отношений с поставщиками, подрядчиками и другими кредиторами является неотъемлемой частью предпринимательской деятельности. Эти связи должны обеспечивать непрерывное снабжение материальных ресурсов, качественное оказание услуг (выполнение работ) со стороны контрагентов и своевременное погашение обязательств в полном объеме - со стороны предприятия-покупателя. Ситуация, которая складывается в стране под влиянием негативных политических факторов и финансово-экономического кризиса, является предпосылкой возникновения недоразумений между участниками расчетных отношений. Из-за этого возникает потребность в разработке такой информационно-аналитической среды, которая будет способствовать эффективному управлению как кредиторской задолженности за товары, работы, услуги, так и предприятием в целом.

Establishing partnerships with suppliers, contractors and other lenders is an integral part of entrepreneurial activity. These links should ensure the continuous supply of material resources, the quality provision of services (performance of works) by contractors and timely repayment of obligations in full - from the enterprise-buyer. The situation, which is formed in the country under the influence of negative political factors and the financial and economic crisis, is a prerequisite for the emergence of misunderstandings between the participants in settlement relations. Because of this, there is a need to develop such an informational and analytical environment that will promote effective management as payables for goods, work, services, and the enterprise as a whole.

Ключові слова: підприємство, постачальники, підрядники, кредиторська заборгованість, акти звірки взаєморозрахунків, облік розрахунків з постачальниками та підрядниками

Ключевые слова: предприятие, поставщики, подрядчики, кредиторская задолженность, акты сверки взаиморасчетов, учет расчетов с поставщиками и подрядчиками

Keywords: enterprise, suppliers, contractors, accounts payable, mutual settlements, accounting of payments with suppliers and contractors

ВСТУП

Господарська діяльність будь-якого суб'єкта господарювання пов'язана з використанням коштів, матеріальних і нематеріальних цінностей. Передумовою подальшої діяльності підприємства є процес постачання, який тісно пов'язаний з розрахунковими операціями, які, як наслідок, можуть призвести до утворення зобов'язань. Через те що існує різниця у часі між моментами постачання та сплати за рахунками у підприємства виникає поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи та послуги. Саме така заборгованість здійснює суттєвий вплив на фінансову стійкість та платоспроможність суб'єкта господарювання. Причиною її виникнення може стати недосконалість розрахунків з постачальниками та підрядниками, недбалість працівників, шахрайство та зловживання службовими повноваженнями. В наслідок чого

може порушуватися фінансова та розрахункова дисципліна підприємства. Тому правильне, ефективне та своєчасне ведення розрахунків з постачальниками та підрядниками, детальне та достовірне відображення облікової та аналітичної інформації має велике значення.

МЕТА РОБОТИ

Метою статті є дослідження обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками за товари та послуги, з'ясування змісту договірних відносин підприємства, обґрунтування пропозицій щодо удосконалення обліку, а також пошук ефективних напрямів удосконалення методики відображення в обліку кредиторської заборгованості.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною основою виконання даної роботи

є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Положення (стандарти) бухгалтерського обліку, матеріали періодичних видань, статистичні дані, Internet-ресурси та наукові праці.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Під час функціонування підприємства виникає кредиторська та дебіторська заборгованість. Тому для нормального функціонування потрібно мати достовірну інформацію про фінансовий стан підприємства. Здійснюючи виробничо-господарську діяльність підприємства вступають в розрахункові відносини з іншими організаціями, підприємствами та особами. Ці розрахунки пов'язані з реалізацією продукції і наданих послуг, формуванням основних і оборотних засобів, з розподілом прибутку, розрахунки з фінансовими органами, з органами соціального страхування і соціального забезпечення. Процес постачання полягає в тому, що спочатку підприємство укладає господарські договори про поставку матеріальних цінностей та договори підяду відповідної форми з контрагентами. Як наслідок укладання, виникають юридичні права та зобов'язання. Для відображення юридичних зобов'язань, слід застосовувати позабалансовий рахунок 042 «Непередбачені зобов'язання» і примітки до фінансової звітності. Після того як суб'єкти господарювання виконали взяті на себе зобов'язання і при наявності умов відповідно до П(С)БО 11 «Зобов'язання», їх слід відображати на рахунках бухгалтерського обліку і балансі. Це дасть користувачеві фінансової звітності достовірні данні про стан боргів підприємства та рівень його платоспроможності. Після укладання договору підприємство-постачальник організує доставку та складування виробничих запасів, проводить розрахунки з постачальниками за отримані товарно-матеріальні цінності. Під час розрахунків актив з форми грошей замінюється на форма майна, призначеного для виробництва продукції або подальшої господарської діяльності.

Відповідальність за своєчасну підготовку необхідних матеріалів та оформлення, облік, реєстрацію та зберігання договорів раціонально покласти на департамент або відділ, який відповідає за підготовку та оформлення договірних відносин відповідно до покладених на нього функцій (матеріально-технічного забезпечення, збуту, комерційну, маркетингу, менеджменту, технічного контролю, реклами).

В Україні на рівні законодавства розрахунки з контрагентами, а саме з постачальниками та підрядниками визначено в П(С)БО 11 «Зобов'язання». За ефективної організації обліку кредиторської заборгованості можна зменшити прострочення терміну заборгованості через недоліки обліку. Основою організації їх обліку повинно бути попередження прострочення кредиторської заборгованості та своєчасна перевірка розрахунків з постачальниками та підрядниками.

Методологічні основи ведення обліку зобов'язань визначені П(С)БО 11 «Зобов'язання». Для повного розкриття сутті кредиторської заборгованості, яка виникає під час діяльності підприємства під час роз-

рахунків з кредиторами, необхідно охарактеризувати її поняття, види, методи оцінки та класифікацію визначення.

Для повноти розкриття сутті кредиторської заборгованості, яка виникає під час розрахунків з постачальниками та підрядниками, потрібно охарактеризувати її поняття, види, методи оцінки та класифікацію визначення. Так порівняльна характеристика визначення категорії зобов'язань за П(С)БО та МСБО представлена у табл. 1.

У П(С)БО 11 виділяють три групи оцінки зобов'язань: довгострокові, поточні та непередбачені, це дає змогу вести більш деталізований облік кредиторської заборгованості.

МСБО 37 дає загальний підхід до оцінки зобов'язань. У П(С)БО види зобов'язань мають більш аналітичний характер, а у МСБО узагальнюючий. Так цей аналіз дає змогу дійти висновку, що визначення оцінки та видів зобов'язань є різними, хоча це та сама кредиторська заборгованість. Під час списання кредиторської заборгованості, підприємство передає ресурси, що втілюють у собі економічні вигоди, з метою задоволення претензій контрагентів. Як правило, поточні зобов'язання перераховують за рахунок поточних активів. Так, погашення існуючого зобов'язання може здійснюватися: перерахунком грошових ресурсів; передаванням інших активів; наданням послуг; заміною даного зобов'язання іншим; перетворенням зобов'язання на капітал, бартер.

Під час обліку розрахунків з постачальниками і підрядниками їх облік відображають на рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками», який згідно інструкції по застосуванню плану рахунків містить наступні субрахунки:

- 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками та підрядчиками»;
- 632 «Розрахунки з іноземними постачальниками та підрядчиками»;
- 633 «Розрахунки з членами промислово-фінансових груп».

Для сучасних підприємств цієї інформації не вистачає для якісного планування діяльності організації, а саме терміни та умови погашення цієї заборгованості. На нашу думку, для полегшення ведення бухгалтерського обліку кредиторської заборгованості за певними договорами, періодами виникнення та контрагентами (вітчизняні, іноземні) пропонуємо встановити в робочому плані рахунків бухгалтерського обліку аналітичний розподіл рахунка 63 з відповідними до нього субрахунками:

- 6311 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками та підрядчиками за товари, роботи, послуги, термін сплати якої ще не настав»;
- 6321 «Розрахунки з іноземними постачальниками та підрядчиками за товари, роботи, послуги, термін сплати якої ще не настав»;
- 6312 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками та підрядчиками за товари, роботи, послуги, термін сплати якої прострочений»;
- 6322 «Розрахунки з іноземними постачальниками та підрядчиками за товари, роботи, послуги, термін сплати якої прострочений».

Порівняльна характеристика визначення категорії зобов'язань за П(С)БО та МСБО

П(С)БО	МСБО
1. Поняття зобов'язань:	
Згідно П(С)БО 11 забезпечення – це зобов'язання з невизначеною сумою або часом погашення на дату балансу	У МСБО 37 забезпечення також визнаються зобов'язаннями з невизначеним строком або сумою, оскільки ці зобов'язання є теперішньою і ймовірно, для його погашення буде потрібне вибуття ресурсів які втілюють у собі економічні вигоди.
2. Визначення зобов'язань:	
Згідно П(С)БО 11, зобов'язання визнається, якщо його оцінка може бути достовірно визначена та існує ймовірність зменшення економічних вигод у майбутньому внаслідок його погашення. Якщо на дату балансу раніше визнане зобов'язання не підлягає погашенню, то його сума включається до складу доходу звітного періоду.	Згідно МСБО 37 забезпечення слід визнавати, якщо: суб'єкт господарювання має теперішню заборгованість (юридичну чи конструктивну) внаслідок минулої події; вибуття ресурсів, які втілюють у собі економічні вигоди, буде необхідним для погашення заборгованості; можна достовірно оцінити суму заборгованості.
3. Оцінка зобов'язань	
П(С)БО 11: довгострокові зобов'язання, на які нараховуються відсотки, відображаються в балансі за їх теперішньою вартістю; Поточні зобов'язання відображаються в балансі за сумою погашення; непередбачені зобов'язання відображаються на позабалансових рахунках підприємства за обліковою оцінкою.	МСБО 37: сума юридичних або конструктивних зобов'язань має бути найкращою оцінкою видатків, необхідних для погашення заборгованості на дату балансу.
4. Види зобов'язань:	
<ul style="list-style-type: none"> - короткострокові позики; - поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями; - короткострокові векселі видані; - розрахунки з постачальниками та підрядниками; - розрахунки за податками та платежами; - розрахунки за страхування; - розрахунки з оплати праці. 	<ul style="list-style-type: none"> - заборгованість за розрахунками за постачальників та підрядників та інша, нараховані зобов'язання; - заборгованість за дивідендами; - нараховані податки, митні платежі, зобов'язання із соціального страхування; - поточна частина довгострокової заборгованості; - доходи майбутніх періодів.

Вважаємо, що застосування в обліку цих рахунків сприяє контролю за кредиторською заборгованістю, термінами її погашення, що дасть змогу як слід планувати розрахунки з постачальниками та підрядниками.

Також для підвищеного контролю та правильного управління зобов'язаннями підприємства пропонуємо складати аналітичну таблицю кредиторської заборгованості перед постачальниками та підрядниками, в основі якої лежать виконання умов та терміни погашення. Слід зазначити, що в даному випадку, аналітичний облік ведеться окремо за кожним постачальником та підрядником в розрізі кожного рахунку на сплату.

Перевірка стану розрахунків, яка здійснюється між бюджетом, постачальниками, підрядниками та іншими кредиторами, і є їх інвентаризацією. Як правило, даний вид інвентаризації повинен проводитися принаймні один раз на рік в ході річної інвентаризації. В інших випадках, коли інвентаризація є обов'язковою, перевірка стану розрахунків проводиться за необхідності. Наприклад, інвентаризація розрахунків обов'язкова під час ліквідації підприємства або в ході його злиття чи приєднання.

Складання акту звірки – це механізм контролю відповідальних за операцію співробітників відділу

продажів компанії. Процес перевірки розрахунків може здійснюватися з одним чи декількома контрагентами підприємства та щодо окремих видів договорів, всіх договорів чи поставки одного чи декількох видів товару. Перевірка розрахунків може проводитися, починаючи з дати, на яку вона була проведена в попередній раз; з дати початку виконання того чи іншого виду договору; з дати початку договірних відносин з тим чи іншим контрагентом.

Особливістю складання акту звірки взаєморозрахунків є те, що законодавчо не встановлено строки проведення перевірки, порядок її проведення, строки для надання відповідей та покарання за відмову від підписання цього акту. Для уникнення таких непорозумінь у договорі купівлі-продажу, поставки та інших договорах варто зазначити таке: необхідність перевірки розрахунків; строки (періодичність) проведення перевірки; порядок її проведення; строки для надання відповіді на повідомлення, що пов'язані з перевіркою, тощо.

Хоча акт звірки взаєморозрахунків не має законодавчо визначеної форми, будь-який подібний акт повинен містити в собі такі відомості:

- назву документа;
- період, за який він створений;
- найменування контрагентів;

- підстави угоди (договір, угода);
- дати, номери і конкретні цифри, узяті з первинних документів;
- підписи представників кожної із сторін.

Акт звірки взаєморозрахунків складається обов'язково в двох примірниках, адже кожна організація повинна залишити оригінал примірник акту в своїй бухгалтерії. В акті обов'язково повинен бути підпис головного бухгалтера. В тому випадку, коли у даних контрагентів виникають розбіжності, як підтвердження вимагається ще й підпис керівника підприємства. Замість керівника може підписатися також інша особа, яка має довіреність на такі повноваження, адже відсутність довіреності в суді може поставити під сумнів такий документ.

ВИСНОВКИ

Отже, побудова аналітичного обліку розрахунків з постачальниками має забезпечити можливість отримання необхідних даних по:

- акцептованих та інших розрахункових документах, термін оплати яких ще не настав;
- неоплачених в строк розрахункових документах постачальникам за невідфактурованими поставками;
- виданих векселях, термін оплати яких не настав;
- прострочених оплатою векселях;
- отриманих комерційних кредитах.

Організація обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками повинна забезпечити своєчасну перевірку розрахунків з постачальниками та підрядниками; попередження прострочення кредиторської заборгованості. За результатами проведеного дослідження запропоновано:

- вдосконалити аналітичний облік розрахунків шляхом запровадження додаткових аналітичних рахунків до рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» із поділом за термінами сплати та суб'єктами постачання, що забезпечить усунення фактів виникнення простроченої кредиторської заборгованості, ефективний контроль за своєчасним погашенням заборгованості підприємства перед постачальниками;
- ввести у документообіг облікової системи аналітичний документ – аналітичну таблицю розрахунків з постачальниками (підрядниками), що містить у собі усі істотні сторони розрахункових та договірних відносин із постачальниками та підрядниками та сприятиме посиленню внутрішньогосподарського контролю

за кредиторською заборгованістю.

Усі ці заходи допоможуть слідкувати за розрахунками з постачальниками, у встановлені строки погашати заборгованість, а також достовірніше відобразити інформацію в бухгалтерському обліку.

Особливостями формування акту звірки розрахунків з постачальниками та підрядниками є відсутність встановлених строків проведення звірки, порядку її проведення та єдиної форми документів, які повинні оформлятися сторонами. На практиці виділяють формальний та неформальний підходи до процесу звіряння, вибір яких залежить від рівня довіри між підприємствами. Для систематизації процесу звіряння та для уникнення проблем, пов'язаних із формуванням акту звірки розрахунків, необхідні правова регламентація з боку держави та наявність єдиної методологічної бази.

Список використаних джерел

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання»: наказ Міністерства фінансів України від 8 жовтня 1999 р. № 237 [Електронний ресурс] – Режим доступу <http://www.dtk.com.ua/debet/ukr>
2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансових звітів». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>
3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 37 «Забезпечення, непередбачені зобов'язання та непередбачені активи». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>
4. Мушинський В.В. Внутрішньогосподарський контроль забезпечення виконання зобов'язань підприємства та фактів їх зміни: методичний підхід [Електронний ресурс] / В.В. Мушинський // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – № 1 (22).
5. Демченко Я.М. Шляхи вдосконалення обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками [Електронний ресурс] / Я.М. Демченко, В.М. Прохорова // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Сер.: Бухгалтерський облік, контроль і аналіз. – 2014. – Вип. 1. – С. 96-108.
6. Киян А.В., Ярмолук О.Ф. Облік і контроль розрахунків з постачальниками та підрядниками/ Киян А.В., Ярмолук О.Ф.// Молодий вчений. – Випуск №9 (24). – 2015. – С.77-80.